

REVISTA ECONOMICĂ

ORGAN FINANCIAR-ECONOMIC

Proprietatea și organul oficial al Asoc. instit. financiare românești din Ardeal, Banat, Crișana și Maramurăș „SOLIDARITATEA” Sibiu.

Inscris sub Nr. 22/1938 la Tribunalul Sibiu.

Apare odată pe săptămână.

Redacția și administrația: Sibiu, Strada Visarion Roman Nr. 1—3

Abonamentul pe an: în țară: pentru autorități, bănci, cooperative și întreprinderi Lei 1500—; pt. particulari Lei 800—; pentru funcționarii publici și particulari Lei 500—. În străinătate Lei 2000—. Taxa pentru inserțiuni: de fiecare cm. Lei 20—

Fondator: **Dr. CORNEL DIACONOVICH.**

Redactor responsabil: **Dr. Mihai Velicu**

Sumarul:

Discontinuități istorice în formarea orașelor noastre. — Evoluția societăților omenești. — Dela Oficiul central de românizare. — Bursa.

Discontinuități istorice în formarea orașelor noastre*)

Dacă în multe părți ale continentului european se poate vorbi de o continuitate istorică în ce privește formarea și dezvoltarea orașelor, continuitate care se înlănțuiește neîntrerupt în aproape toate epocile istorice, la noi în țară această continuitate a fost întreruptă de vicisitudini cu repercusiuni dezastruoase care au nimicit urmele vechi ale vieții orășenești. Evident vorbim de urme vechi administrative și politico-sociale, iar nu de reminiscențe istorice formate din resturi de construcțiuni cari în țara noastră abundă, dar cari confirmă tocmai ceea ce vrem să demonstrăm. Fără să ne afundăm în trecutul întunecat al antichității greco-romane în care apar totuși nume de orașe pe malurile Mării Negre, ca: Tyras, Tomis, Kallatis, Dionysopolis, etc. ci rămânând doar în perioada civilizatorie a cuceririi romane care făcuse să înflorească în cuprinsul

*) Spleuiri din lucrarea d-lui Ing. Gh. Brânduș intitulată: „Noțiuni rezumative asupra formării, dezvoltării și funcțiunilor economico-sociale ale orașelor”.

actual al țării noastre o vieță urbană însemnată din care apoi năvălirile barbare au lăsat abia urme, constatarea fenomenului de mai sus este evidentă, chiar dacă noi stăpâni o întemeiaseră pentru nevoi cari nu erau ale regiunii.¹⁾ Prin marile năvăliri barbare revărsate din spre stepele Asiei, vieța înaintată dela noi născută din potențialul de creație al stăpânirii romane și-a întrerupt cursul și vreme îndelungată a stărui asupra meleagurilor noastre o stare de lucruri arhaică, dacă nu chiar primitivă din punctul de vedere economic și social. Căci loviturile barbarilor au căzut întâi asupra orașelor. Spre ele s'a îndreptat lăcomia năvălitorilor. Au fost distruse, arse și ruinate.²⁾

Cu adevărat se poate spune că distrugerea lumii urbane la sfârșitul vremurilor romane au însemnat aruncarea societății organizate daco-romane într'un gol istoric, dat de lumea ce dispărea și de aceea care avea să fie³⁾ fenomenul este astfel explicat: „retragerea autorităților și a armatei romane din Dacia Traiană la anul 274 din ordinul împăratului Aurelian lasă pe neguțători și

1) Vezi N. Iorga: „Istoria comerțului românesc, epoca veche” pag. 18.

2) Vezi Simion Mehedinți: „Frontera României spre Răsărit” în Revista Fundațiilor Regale Nr. 8/1941, pag. 250.

3) Vezi Anton Balotă; „Satul Izvor de vieță românească”, pag. 44.

oamenii bogăți din toate cetățile Daciei, lipsiți de orice apărare, chiar contra propriilor lor selavi. Deci cetățile au fost părăsite și la fel cu capitala Sarmisgetuza, toate s'au prefăcut în ruine. Au rămas doar satele. Ordinea socială a menținut-o popa (sacrificatorul latin) care s'a încreștinat îndată și a încreștinat și pe săteni. Satele însă erau răspândite și spre munte și spre câmpie. S'a simțit îndată trebuința de a face schimb de produse. Se scoborau cei de pe dealuri cu produsele lor: cereale, legume, vite, pește sărat, etc. Dar în lipsă de bani schimbul se făcea cu produse în natură, cum de altfel s'a făcut și în provinciile apusene: Galia și Spania. Acolo acest fel de schimb s'a numit *troc*, iar în Dacia s'a numit *torc* (diformat apoi în *torc* și *târc*) din vorba latină *torqueo* în *torc* (în sudul Angliei există un port *Torquai*) adevărat altă marfă în locul celei primite. Dacă veneau cumpărători de peste Dunăre aceia mai aduceau și ceva monedă bizantină.¹⁾ Textul citat spune mai mult ca orice document și înfățișează plastic gradul de viață socială rămas în Dacia după retragerea romană. El arată gradul de pustiere la care au fost supuse pământurile noastre odată cu marile afluxuri de popoare nomade cari s'au revărsat ca un puhoi uriaș peste Europa sud-estică, pătrunzând apoi adânc în Europa apuseană și influențând și acolo parțial viața și civilizația, sau mai bine zis întorcându-le la un stadiu de inferioritate vădită, căci înlocuirea monedei prin schimbul în natură a dat lumea cu mii de ani în urmă. Să nu uităm că dacă lumea urbană a dispărut, cea rurală nu putuse ajunge la forme de împlinire pe plan de viață social-istorică.²⁾ Cum această epocă de năvăliri a durat aproape o mie de ani, nu e de mirare că în regiunile noastre cari au format un imens pod de trecere din spre Răsărit spre Apus, orice posibilitate de dezvoltare a vieții urbane a fost înăbușită. A rămas doar lumea satelor să se chinuiască cum va putea în marile svârcoliri de epopee în cari a fost nevoită să trăiască. Dacă pentru mulți lucrul

¹⁾ „Formarea târgurilor și orașelor din România” în revista „Urbanismul” Nr. 1 din Mai-Iunie 1938, pag. 198.

²⁾ Vezi Anton Balotă: „Satul izvor de viață românească” pag. 44.

pare de neînțeles, el s'a repetat aidoma în vremurile noastre într'o măsură mai mică este adevărat dar cu aceeași valoare de documentare istorică. Se știe că în urma ultimatum-ului bolșevic România a fost nevoită să părăsească în vara anului 1940, Basarabia și Bucovina de nord. Clasele de oameni înstăriți, negate de pământ au plecat în mare parte din aceste locuri, Țăranii însă s'au resemnat și nu au înțeles să-și lase avutul în voia soartei. Fenomenul acesta este zugrăvit cu adâncă pătrundere de rândurile următoare:

„Cine a călătorit în ziua de 28 Iunie după amiazi din Cernăuți spre Sudul Bucovinei, a putut să fie martorul unui spectacol unic: pe linia ferată tren după tren cu evacuați — toate omagiile pentru conducerea căilor ferate române — pe șosele, mașină după mașină, camion după camion, trăsură după trăsură și oameni mulți pe jos cu bagajele în spate, un adevărat exod, așa cum trebuie să fi fost prin evul mediu, când fugea populația din fața Tătarilor năvălitori. Numai țăranul sta pe loc. De-a-lungul liniei ferate și al șoselelor acest țăran își vedea liniștit de prașilă, oarecum nedumerit de ce se băjenește atâta amar de norod. De pe fața lui senină puteai cefi că el nu se înspăimântă de nevoia ce vine, că el a trăit și zile mai grele și că bun e Dumnezeu și mare și-l va izbăvi de această cumpănă.”¹⁾

În același fel prin părăsirea Daciei Aureliene, singurii oameni rămași locului au fost cei dela sate.

„Povestea cu părăsirea completă a Daciei de elementul autohton este una din cele mai nesănătoase închipuiri din câte au trecut prin imaginația cărturarilor lipsiți de intuiție istorică și geografică.”²⁾ De altfel Vasile Pârvan a demonstrat până la evidență cât de falsă și nelogică e ideea de mai sus.³⁾ După ce încetul cu încetul vremurile s'au liniștit iar viața căutând să revină la normal s'a încadrat în ritmul timpului și al locului, a început de sigur o perioadă de normalizare eco-

¹⁾ Fragment dintr'un articol apărut într'unul din numerele ziarului „Universul” în cursul anului 1941.

²⁾ Vezi Simion Mehedinți: „Fruntașii României din Răsărit”, în Revista fundațiilor regale nr. 8-9/1941, pag. 250.

³⁾ Vezi Vasile Pârvan: „Începuturile vieții romane la gurile Dunării”.

nomică și socială. Normalizarea aceasta trebuie însă înțeleasă în rapori cu evenimentele istorice deosebite cari n'au încetat să se producă pentru Sud-Estul Europei și Peninsula Balcanică. Statele românești fiind la începutul lor de delimitare și cristalizare politică, au avut de luptat mereu cu năvălitorii proaspăt așezați aci, în cari instinctul de nestatornicie și pornirea spre pradă răbufneau în continuu. Astfel Românii n'au avut liniștea și odihna să desvolte vieața economică și socială care să ducă la concentrarea urbană. Comerțul era exercitat mai mult de companiile negustorești formate în țările băștinașe care folosind drumurile și vadurile vechi, strângeau în peregrinările lor toate produsele de export ale Țărilor românești. De aceea mișcarea economică s'a canalizat în spre orașele vechi dunărene ca: Giurgiu, Turnu-Măgurele, Calafat, etc., pentru regiunea de Sud a Munteniei și spre pasurile din Carpați pentru regiunea de Nord în preajma cărora se instituiseră anumite organe de control și siguranță, formând astfel vămile de mai târziu.

Orașe noi n'au putut deci să se ridice în Țările românești la această epocă, deoarece odată încetate năvălirile barbare propriu zise, Statele românești au avut de înfruntat mereu noi și noi atacuri venite din deșertul stepelor nord-estice, din partea vecinilor dela Nord și Vest, a căror lăcomie nu putea fi stăvilită cu una cu două și în fine din Sud, de unde pofta de cucerire turcească venită din stepele Asiei minore era mereu alimentată de forțe proaspete, fizice și spirituale.

„Vremuri istorice mai noi, atunci când state românești își întemeiaseră puternice rosturi și chiar relațiuni comerciale în afara așezărilor noastre, ne arată satul ca o unitate economică aproape de sine stătătoare ce-și suficia complet toate nevoile. Intr'adevăr după dispariția orașelor romane, vieața satelor noastre a trebuit să aștepte mult timp desvoltările economice ale vieții slavodaco-romane. Multă vreme a trebuit să treacă până a început să apară cele dintâi forme timide de vieață economică pe planul mai larg al schimburilor între sate, acele vechi „nedei“ nedei ce nu au fost decât locul unor scurte întâlniri

sărbătorești („Nedelja“ = Duminecă) în care alături de petreceri și afaceri matrimoniale au prins a se aranja dela o vreme schimburile comerciale posibile pe atunci. De abia mai târziu când un factor de circulație europeană a bunurilor va interveni, de abia atunci se vor naște târgueli din satele așezate la vaduri însemnate, așa cum arată până astăzi caracteristicul lor aspect rural.”)

Poporul român a fost deci nevoit să se izoleze în sărăcia lui economică și socială veacuri de-a-rândul, așa că s'a menținut cu schimbul de produse, cel puțin în ce privește Muntenia, la folosirea drumurilor comerciale cari veneau din Transilvania. În această epocă vămile erau doar punctele importante ale comerțului Muntenian între cari se menționează: Slatina la eșirea din valea Olului, Rucărul, Câmpulungul, Dragoslavele, Branul, Teleagenul, Drajna, Buzăul, etc.) Comerțul făcându-se prin comunicații și mijloace de transport rudimentare, ne dăm ușor seama, că o vamă însemna doar un punct de concentrare al șoselelor și eventual al drumurilor de munte, pe cari marfa se transporta cu căruțele, sau chiar cu cai. Vămile menționate erau apoi toate în legătură cu orașele comerciale ardelene, ca: Brașovul, Sibiu, Aiudul, Turda, Clujul, etc.

Moldova spre deosebire de Muntenia a avut parte de o vieață comercială mai activă dela însași formarea ei. Se pare chiar că mult înainte de constituirea statului moldovean se desfășura aici un comerț intens grație drumului internațional ce cobora pe văi, legând Europa centrală și apuseană cu debușeurile orientale.)

Moldova e privită de aceea de unii cercetători ca închegând un organism economic înainte de a fi unul etnic și politic românesc, c) ceea ce de sigur nu poate fi o realitate, căci emigrarea din Maramureș nu s'a făcut decât sub imboldul unei râvne de câștigarea liber-

1) Vezi A. Batotă: „Satul izvor de vieață românească“, pag. 32—33.

2) Vezi N. Iorga: „Istoria comerțului românesc, epoca veche, pag. 45 și urm.

3) Vezi I. Nistor: „Die Auswärtiger Handelsbeziehungen der Moldau im XIV, XV u XVI lahrhundert“ pag. 27,

4) Vezi A. Batotă: „Satul izvor de vieață românească“ pag. 65.

tății politice și naționale. În orice caz nu s'a putut demonstra în mod evident că această emigrare ar fi avut la bază îndemnuri venite dela elemente streine de rostul neamului românesc. Fapt de nedesmințit este că Moldova era străbătută în lungul Siretului de drumuri comerciale cari atingeau țărmul Mării Negre în unele puncte, iar legătura cu țările vecine se făcea pornind dela Suceava care în secolul al 15-lea era cel mai important centru comercial al ei, în felul următor: pentru Lemberg drumul trecea peste Siret și Cernăuți pentru Podolia, peste Dorohoi și Hofin; pentru părțile tătărăști peste Tighina și Cetatea Albă; pentru Muntenia, peste Bacău-Bârlad; pentru Brașov prin Trofuz, iar pentru Bistrița prin Moldovița și Baia.¹⁾

Pornind dela aceste mărfuri ușor se poate constata că atât în Muntenia, cât și în Moldova, vieța comercială era concentrată în regiunea dealurilor. În Muntenia, în afară de vămile menționate, se mai pomenește de două orașe și anume: Severin și Râmnic (Vâlcea) considerat ca mare centru pescăresc.²⁾ La șes orașele lipsesc în Muntenia cu desăvârșire. Spre deosebire însă de Muntenia, în Moldova se găsește la constituirea ei ca stat românesc, toate orașele din valea Siretului ca: Baia, Suceava, Bârladul, Tecuciul, Hârlăul, Romanul, Vasluiul, etc. etc. a căror legătură cu căile de comunicație între Marea Neagră, Ungaria, Boemia și Polonia, era cunoscută.³⁾ Vieța comercială care se înfiorează odată cu nașterea principatelor românești menține în Moldova pulsul acestor orașe, până când în Muntenia ea e silită să se rupă de trecutul apropiat și îndepărtat care o concentra spre Sud, orientându-se în spre Nord, ceea ce însemnează, că schimburile cu regiunea dunăreană își pierd din importanță. O vieță nouă pulsează aici din acest punct de vedere care pe lângă faptul, că nu mai are legătură cu trecutul, se rupe și de orașele în ființă în lungul Dunării, izolându-se în lungul Carpaților

pentru a se desfășura cu totul în spre centrele ardelene. Din orașele românești existente la acea epocă, numai Brăila mai are o slabă legătură cu șesul Munteniei și în acelaș timp se pomenește de un centru al comerțului de lână: Târgul de floci situat cam la vărsarea lalomitei în Dunăre ceea ce denotă o vie preocupare de creșterea oilor.⁴⁾ Despre acest oraș nu se mai face însă ulterior nicio mențiune ceea ce însemnează că a decăzut și cu timpul a încetat să mai existe, fapt care dă o particularitate deosebită ființei și dezvoltării sale.

Ing. GH. BRÂNDUȘ.

(Va urma).

Obștiile agricole.

Prin Decretul-Lege din 24 Iunie 1942 au luat ființă obștiile agricole. La 5 Februarie a. c. Ministerul Agriculturii oprește înființarea de alte obști, până ce nu se va constata viabilitatea celor existente și nu se va asigura bunul lor mers.

De obștiile agricole ne-am ocupat la timpul său în coloanele acestei reviste și azi putem da mai jos unele cifre referitoare la activitatea lor.

1. S'au constituit până la data de mai sus, în total 203 obști, afară de Basarabia și Bucovina;

2. La data constituirii obștiile au avut 6.400 membri; azi numărul lor e cu mult mai mare, dar încă nu e fixat;

3. Obștenții s'au înscris în obști cu 32.700 hectare;

4. Cotațiile au fost de Lei 14 631.000.—;

5. Ei s'au arendat 13 moși de către C. N. R. și M. A. N. și particulari, cu o suprafață de 2.300 hc. și arândă anuală de Lei 8.185.000;

6. S'au cumpărat moși în preț de Lei 54 mil.

7. S'au cumpărat următoarele mașini agricole:

a) 36 batoze în val. de Lei 21 mil.

b) 75 tractoare cu pluguri în val. de 50 mil. Lei.

Afară de aceasta s'au mai cumpărat pluguri, grape, trioare, prășitoare și unelte agricole în valoare de peste 1 mil. Lei.

Câteva obști au și ofiții de aprovizionare și desfacere pentru articole țărănești.

¹⁾ Dezi I. Nistor: „Die Auswärtigen Handelsbeziehungen der Moldau im XIV, XV u XVI Jahrhundert“, pag. 27.

²⁾ Dezi N. Iorga: „Istoria comerțului românesc“, epoca veche“, pag. 44.

³⁾ Vezi C. Sfințescu: „Așezările urbane în România“, în revista „Urbanismul“ Nr. 10—12/1938.

⁴⁾ Dezi N. Iorga: „Istoria comerțului românesc, epoca veche“ pag. 39.

S'au înființat și sunt în curs de înființare uscătorii pentru conservarea fructelor și ateliere pentru facerea de marmeladă.

Obștile prin acțiunea întreprinsă de Minister au fost puse în posibilitate de a cultiva în întregime și în bune condiții terenuri proprii și arândate.

Obștile constituiesc calea cea bună pentru salvarea țărânilor depe micile moșii fărâmișite.

Evoluția societăților omenești. *)

„Fie în Roma, din partea Grahilor, fie în Franța din partea Iacobinilor, în Rusia de către comuniști; fie că se îndeplinește operația prin mijloace legale sau ilegale, — pământul este împărțit periodic; tot periodic este redistribuită bogăția, fie printr'o confiscare violentă a proprietăților, fie printr'un regim fiscal, care ajunge la confiscarea veniturilor și a moștenirilor. Mai apoi începe din nou fuga după putere... Considerată sub acest aspect, întreagă istoria economică apare ca bătălia înceată a inimii organismului social, urtașele stiole și diastole ale bogăției, care concentrează și ale revoluției care îsbucnește“.

„Comerțul a fost marele turburător al lumii primitive, deoarece, înainte de a fi apărut, aducând cu sine banul și profitul, era proprietatea inexistență și oamenii puteau să se mulțumească cu o guvernare elementară. În primele epoci ale evoluției economice, nu se aplica instinctul proprietății decât la obiectele personale și vizuale, dar se aplica aici cu atâta vigoare, încât adeseori (chiar și femeia) erau îngropași împreună cu proprietarul lor; se aplica atât de puțin obiectelor, cari nu erau pentru folosința personală încât, departe de a fi înăscute în cazul acesta, trebuia să fie înlăturat și adâncit în memorie neînțelesat.

„Aproape pretutindent — la primitiv — era pământul, la origină, posesia comună. Indienii din America de Nord, peruvianii, triburile din Hindustan, cari trăiesc pe colinele Chittagony, locuitorii din Borneo și de pe insulele oceanice par să fi avut și să fi prelucrat pământul în comun și să fi practicat împărțeaua recoltei.

„Pământul, spun indienii Omaha, este ca apa și vântul, cari nu se pot vinde“.

„Nici în ținutul Samoa nu se putea concepe, înainte de venirea europenilor, ideea că s'ar putea vinde pământ. Profesorul Rivers a găsit

comunismul agrar în funcțiune în Melanezia și Polinezia și el există, încă și astăzi, într'o parte a Siberiei.

„În privința hranei a fost comunismul mai puțin răspândit. E la ordinea zilei, la „sălbatec“, să vezi pe unul, care are din ce mânca împărțindu-și proviziile cu cel ce n'are nimic, de a vedea pe călători cum sunt nutriți în casele unde le-a plăcut să se oprească și de a vedea mulțimi de oameni, atinse de secetă, întreținute de vecinii lor. Un om, care se duce în pădure, ca să mănânce, câtă vreme ar avea toată ușurința de a mânca singur, ch'iamă cu glas tare pe oricine, să vină să împartă mâncarea cu dânsul. Când Turner povestea despre săracii din Londra unul samoan, îl întrebă „sălbatecul“, surprins de tot: „Cum este cu puțință? N'au nimic să mănânce? Dar n'au prieten, n'au căsă? De unde se trag? N'au ei casele prietenilor lor?“

„Indianul, căruia îi este joame“ n'are decât să ceară, ca să obțină; oricât de puțin are cineva, dă întotdeauna de mâncare acelui care are nevoie: „Nimeni nu trebuie să ducă lipsă de mâncare, câtă vreme este grâu în oraș“. Acesta era obiceiul la hotenșii: cel ce avea mai mult decât alții împărțea cu ei, până când părțile erau egale.

„Europenii, cari au călătorit în Africa, înainte de introducerea civilizației, referență că tot ce se da unul negru, mâncare sau alte obiecte, erau imediat împărțite între companioni; dacă se da un costum complet, se regăsea pălăria pe capul beneficiarului, pantalonii în picioarele altuia, vestonul în spatele al celui de al treilea. Dănașorul eschimos n'are niciun drept de exclusivitate asupra vânatului, trebuie să împartă cu ceilalți locuitorii ai satului și instrumentele, ca și proviziile, sunt proprietatea tuturor.

„Indienii Americii de nord, scrie căpitanul Corver — un colonizator englez al sec. XVII-lea — le este străină orice idee de proprietate, afară în ceea ce privește obiectele de folosință domestică... Ei sunt foarte generoși întreolaltă și dau bucuros ceea ce au prea mult celor ce n'au destul“.

„E cât se poate de surprinzător, raportează un misionar, de a vedea tratându-se reciproc cu o curtenie și cu o considerație pe cari înzadar le-ai căuta la oamenii de duzină în societățile cele mai înaintate în civilizație. Asta este a se atribui, de sigur, faptulul că cuvintele „al meu“, „al tău“, cari — după Sf. Chrisoston, sting în inimile noastre focul carității, le sunt necunoscute“.

„I-am văzut, scrie un alt observator, împărțindu-și produsul vânatului lor în numeroase părți

Din cartea „Istoria civilizației“, în mai multe volume, de Will Durant. (Payot, Paris, 1937).

și nu l-am văzut niciodată disputându-se sau plângându-se de o eroare sau de o nedreptate ce ar fi fost săvârșită în cursul distribuției. Ar prefera să se culce mai bine cu stomacul gol decât să li se aducă învînțirea de a nu fi dat ajutor celor, care se afla în necaz... Se consideră întregalită ca formând o singură și clar o mare familie“.

„De ce a dispărut acest comunism primitiv, când s'a ridicat omul până la ce noi numim, cu o oarecare parțialitate, civilizație? Sumner era de părere că ar fi contrar legilor biologiei comunismul, că el constituie o inferioritate în lupta pentru viață; că n'ar încuraja satisfacător spiritul de invenție, de industrie și de cruțare și că înaptitudinea sa de a răsplăti pe cei mai capabili și de a pedepsi pe cei incapabili duce la o nivelare a calităților personale, cu totul păgubitoare progresului și succesului în competiție cu celelalte grupuri.

Loskiel vorbește de anumite triburi indiene din nord-est, „atât de leneșe, încât ele nu plantează nimic vreodată, ținând seama că vecinii lor nu le vor respinge propunerea de a împărți proviziile lor cu ele. Acești vecini, văzând că cei ce lucrează nu sunt mai bine răsplătiți pentru eforturile lor decât cei leneși, plantează din ce în ce mai puțin, în fiecare an“.

„Darmin era de părere că egalitatea absolută pe care o remarcase la fugienții împledeca să sperezi că vor fi în stare vreodată să se civilizeze; ceea ce te face să spui, cum ar fi fost cu puțină ca să o vadă înșiși fugienții, că civilizația ar fi distrus egalitatea ce stăpânea între ei.

„Comunismul aducea o anumită siguranță tuturor acelor care supraviețuiau, în societățile primitive, în boalele și accidentele datorite sărăciei și ignoranței; dar el nu putea nimic să le ajute ca să iasă din această sărăcie. Individualismul aduce cu sine, e lucru cert, bogăția, dar aduce totodată și nesiguranța și sclăvia; a contribuit să stimuleze talentele, rămase până atunci într-o stare latentă, pe oamenii superiori; dar a intensificat concurența vitală și a contribuit să simtă și mai dureros umanitatea o impresie de mizerie, care părea că nu oprimă pe nimeni, când era suportată de toți.

Unul din motivele pentru care comunismul apare mai cu seamă la originea civilizațiilor este, poate, acela că se dezvoltă mai ușor în perioadele de sărăcie, atunci când riscul de a muri de foame apăsătoare pe individ de grupul social. Când vine abundența și când se îndepărtează primejdia, slăbește coeziunea socială și sporește individualismul; comunismul dispăre când se naște

luxul. Pe măsură ce complexitatea unei societăți se accentuează și diviziunea muncii repartizează pe oameni în ocupații sau lucrări diferențiate, e din ce în ce mai puțin verosimil că toate aceste servicii pot să aibă aceeași valoare pentru grup și este inevitabil ca aceea a căror destoinete mai mare le permite să ocupe funcțiuni cu reputație vitală pentru grup, reclame o parte a bogăției, care sporește, superioară acelela care li s'ar cuveni într'un regim de împărțeață strict egală. Fiecare civilizație, în perioada de creștere, este sediul de inegalități, care se multiplică unele prin altele; diferențele de daruri naturale între indivizi se unesc cu varietatea ocaziilor, care se oferă acestora din urmă pentru a produce, la urma-urmel, diferențe artificiale în bogăția și puterea fiecăruia; când nici legile, nici voința unui despot nu reușesc să suprimă aceste inegalități cu totul artificiale, ajung ele la un grad așa de mare încât săracii cred că n'au nimic a pierde folosindu-se de violență și astfel haosul revoluțiilor aduce din nou pe oameni la condiția comună a mediocrității generalizate. De aceea apare viziunea comunismului în societățile moderne ca o aducere aminte ce persistă în rasă, a unei vieți mai simple și mai egale. Când inegalitatea și nesiguranța par a nu mai putea fi suportate, oamenii doresc să revină la o condiție de viață, pe care o înfrumusează inconștient, uitând sărăcia pe care o aducea cu sine, neamintindu-și decât de egalitatea ce o realiza... Atunci e împărțit pământul; apoi reîncepe cursa după bogăție și piramida de destoinete se ridică din nou; ori câte legi poruncească — cel mai capabil lucrează astfel încât obține partea leului. În curând destul de bogat pentru ca să domineze totul, e în măsură de a schimba la poruncă, legile sau să le interpreteze după plac și după câțiva timp, inegalitatea este tot așa de marcată ca mai înainte.

Comunismul a putut să persiste mai cu ușurință în societățile în care oamenii se deplasau neîncetat, unde primejdia și foamea erau în totdeauna amenințătoare. Vânătorii și păstorii n'au avut niciodată trebuință să poseadă pământ personal; dar de când viața agricolă a ajuns viața normală, a ieșit la iveală în curând adevărul că pământul era mult mai bine cultivat, că randamentul lui era mai mare când produsul recoltelor mergea în întregime la familie, căreia i se datora munca plină de grije.

„În consecință, deoarece există o selecție naturală de instituții și de idei, ca și de organisme și de grupuri, trecerea de la vânat la agricultură aduce cu ea transformarea proprietății tribale în proprietate familiară și celula „pro-

proprietate privată" ajunse unitatea economică productivă prin excelență.

„Pe măsură ce familia lua forma patriarhală, cu o autoritate centralizată în persoana bărbatului cel mai vârstnic, s'a industrializat proprietatea din ce în ce mai mult și își făcu apariția patrimoniul personal. Se întâmpla adeseori că un individ mai îndrăzneț părăsea portul familiar și, lansându-se afară de frontierele tradiționale, i a reușit, în urma muncii sale aspre să câștige pământ din pădure, din junglă sau din mlaștină; revendicându-și mai apoi cu gelozie întreaga proprietate a acestui teren, societatea îi recunosea — la urma-urmei — dreptul și astfel se născu o nouă formă de proprietate individuală.

Mărindu-se populația și începând să se epuizeze vechile locuri, prinse din ce mai mult extensiune acest fel de rotire cu defrișarea de noi pășuni, până ce în sfârșit, în societățile cele mai înaintate, ajunse proprietatea individuală forma normală a proprietății. Vechile drepturi ale tribului, vechile tradiții, persistară, sub ficțiunea legală a comunității satului sau aceleia a pământului regelui și reapărură în perioadele când pământurile fură distribuite din nou: cu toate acestea, după câteva oscilații între vechea concepție și între cea nouă, se afirmă dreptul privat de proprietate definitiv, ca o instituție economică fundamentală a societății istorice.

Agricultura, care născu civilizația, conduse nu numai la proprietatea privată, dar și la sclăvie. În comunitățile compuse numai din vânători era necunoscută sclăvia, deoarece femele și copiii erau de ajuns pentru munca gospodăriei. Oamenii își împărțeau timpul între activitatea și exercitarea vânătorii sau a războiului și între obseala și sfârșeala după sași sau pe urma păcii.

„Trândăvia proprie popoarelor primitive își are, fără doar și poate, origina în acest obicei de a se odihni pe 'necetul de oboselile luptei și de urmărirea vânatului: era mai puțin trândăvie și mai mult trebuința de odihnă. Ca să se transforme această activitate spasmodică în muncă regulată, trebuiau două lucruri: practica aratului și organizarea muncii.

„Câtă vreme lucrează oamenii pentru ei înșiși, lucrează cu o oarecare neglijență și urmând fanteziei lor; dar când lucrează pentru altul se razimă, în ultima analiză, organizarea activității lor pe forță. Progresele agriculturii și inegalitatea din naștere a ființelor umane conduc la folosirea oamenilor social slabi din partea celor social tari.

„Într-o bună zi băgară de seamă învingătorii că în războiul prizonierul cel mai prețios

este prizonierul viu. De atunci se micșorară masacrele și canibalismul și se desvoltă sclăvia. Din punct de vedere moral a fost aceasta o îmbunătățire considerabilă, ca să-ți înfrângi dușmanii prin sclăvie, în loc de a-i omori spre a-ți mânca.

„Dedem un proces analog în zilele noastre, într-o măsură mult mai mare, când o națiune vic-torioasă, în loc de a-și extermina dușmanii, și-și constrânge să plătească indemnități considerabile.

„Când ajunse sclăvia o instituție organizată și când i s'au cunoscut foloasele, au fost siliți la ea debitorii, cari nu-și plăteau datoritiile și criminalii îndărătnici și au fost întreprinse raiduri cu singurul scop de a captura noul sclav. Astfel sclăvia, ieșită din războtu, născu la rândul-i, războtul.

„Este verosimil că rasa noastră datorează secolelor de sclăvie tradițiile-i laborioase și aptitudinea de muncă. Nimeni n'ar îndeplini din indemnul său propriu un lucru penibil și susținut, dacă s'ar putea sustrage dela el fără ca să riște o pedeapsă, fie ea de ordin fizic, de ordin economic sau de ordin social. Sclăvia ajunse astfel o parte integrantă a disciplinei, care pregăti pe om la munca industrială. Se poate susține că sclăvia a contribuit în mod indirect, ca să facă să progreseze civilizația, sporind bogăția și creștând — cel puțin pentru o minoritate — timpul liber. După câteva secole fu admisă sclăvia universală: Aristotel o judeca naturală și de neînălțurat, iar sf. Paul își dete binecuvântare unei instituții, care trebuia, în timpul său, se apară ca fiind conformă ordinii divine.

„Puțin câte puțin, mulțumită agriculturii și sclăviei, în urma jocului diviziunii muncii și a diversității înăscute între indivizi, egalitatea relativă, care domnea în societatea primitivă a fost înlocuită prin inegalitatea și prin diviziunile claselor sociale.

„În grupul primitiv nu găsim, în general, nici oameni liberi, nici sclavi, nici-o castă și puțină sau nici-o diferență între conducători (șefi) și oamenii săi“.

„Încep pe 'necetul, complexitatea crescândă a utilajului și a meseriilor aduse pe cel nedibaci sau pe cel slab în dependența celui iscusit și a celui tare; pentru acesta din urmă fiecare invenție era o armă nouă, care-i permitea de a-și afirma dominația asupra celui slab și de a-l folosi mai bine. Instituția moștenirii a procurat aceluia care posedă mai mult prilejul nou de a-și asigura superioritatea, transformând astfel societăți odinioară omogene într'un labirint în-tortocheat de clase și de caste. Bogații și săracii

ajunseră din ce în ce mai conștienți de bogăția și de sărăcia lor și de groapa ce se săpa între dânsii; începu să alerge războiul de clase sociale dealungul Istoriei ca un fir roșu și apărui statul, instrument indispensabil pentru de a servi drept arbitru între clasele sociale, ca să protegească proprietatea, ca să facă războiul și ca să organizeze pacea“.

Nu e nicio îndotăală că valul de invențiuni noul, pe care noi le-am numit revoluția industrială, a intensificat în uriașă măsură inegalitatea naturală, care există între oameni.

Dr. H. P. P.

Dela Oficiul central de românizare.

Dintr'o dare de seamă a acestui ofțiu extragem următoarele:

Acțiunea de românizare nu a început sub auspicii favorabile din două motive: unul era că, Decretul-Lege pentru românizarea personalului din diferite întreprinderi, nu prevedea posibilități practice de sancționare a firmelor care se împotriveau și întârziu opera de românizare. A trebuit modificată legea pe baza experiențelor avute, și proiectul se află depus înaintea forurilor competente pentru aprobare.

Al doilea motiv este starea de război în care ne aflăm. Sunt mulți de tineri mobilizați care între astfel de împrejurări ar fi putut lua locul Evreilor. Mulți dintre ei dublau salariați evrei, și în locul lor nu puteau fi numiți alți dublanți. Evreii trăgeau foloase din această situație, deoarece nu puteau fi concediați până la reîntoarcerea celor mobilizați.

Cu toate aceste dificultăți acțiunea de românizare a avut rezultate frumoase. La data de 1 Martie 1943, adică după un an și opt luni de activitate, mai avem în țară 4301 firme care mai au salariați evrei. S'a reușit românizarea completă a personalului la 3702 firme. Cele 4301 firme au în total 220.522 salariați din care 214.016 sunt creștini. Numărul salariaților evrei s'a micșorat cu 16.631 față de data de 1 August 1941. În capitală sunt 142.708 salariați creștini, și 3018 salariați evrei.

În provinciile sunt 71.308 salariați creștini și 3488 evrei. Repartizați pe categorii avem la data de 1 Martie 1943: funcționari creștini 46.635 și Muncitorii creștini 176.381; funcționari evrei 5199 și muncitorii evrei 1307.

Tăcerea este puterea care face să rodească și să crească orice gând bun

Bursa.

Luna luntă e caracterizată de o acalmie constantă atât în târgul de efecte de stat, cât și în cel de acțiuni. Cauza este a se căuta — după buletinele apărute — în lipsa de capitaluri. De fapt cererile de credit au devenit tot mai mari, așa că băncile au început să lucreze cu anumite restricțiuni în acest sector.

Mai mult au suferit în urma desinteresării publicului, acțiunile industriale: „Telefoane“, „Radio“, Creditul Industrial, Creditul Miner, Reșița“, etc. Unele au avut și momente de reculegere, ca Letea, Reșița. A avut zile mai rele chiar și „Gazul Metan“, o hârtie de altfel foarte căutată. „Nitrogenul“ încă a înregistrat în a doua decadă a lunii o ușoară scădere.

Dăm mai jos tabloul comparativ la câteva valori mai importante:

	Cursul la începutul lunii ianuarie 1943	Cursul la 25 Iunie 1943
Inzestrarea marfă	Lei 73 50	67—
„ miet	„ 67—	61—
Reîntregirea	„ 63·25	63·25
Astra Română	„ 5.250—	3.800—
Credit Miner	„ 1.880—	1.430—
I. R. D. P.	„ 655—	470—
Gaz Metan	„ 2.950—	3.500—
„ Mica	„ 1.770—	1.410—
„ Reșița	„ 1.670—	1.710—
Creditul Industrial	„ 1.425—	1.080—
S. R. D.	„ 4.800—	3.800—
S. T. B.	„ 4.650—	2.025—
Telefoane	„ 2.400—	2.150—
Nitrogen	„ 1.760—	1.350—
B. N. R.	„ 12.000—	12.000—
Banca Com. Italo-Română	Lei 430—	430—
Banca Românească	„ 1.175—	945—
Banca de Scont a României	„ 500—	525—
Banca „Albina“ Sibiu	„ 500—	500—

E. V.